

²⁸ Вайденфельд В. Куда идут немцы? О морально-политическом будущем объединенной Германии / В.Вайденфельд // Россия и Германия в Европе. – М., 1998. – С. 254.

УДК: 331.556 (450) „194”

ІТАЛІЙСЬКА ПОВОЄННА МІГРАЦІЯ У КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ

У статті аналізуються роль і місце міграції у повоєнному розвитку Італійської Республіки, зокрема, в регіональних економічних процесах, а також вплив двосторонніх договорів по міграції робочої сили на соціально-економічний розвиток країни у контексті її інтеграції в європейський економічний і політичний простір.

Ключові слова: Італійська Республіка, внутрішня міграція, зовнішня міграція, двосторонні міграційні угоди, європейська інтеграція.

Лілія Істратій. Итальянская послевоенная миграция в контексте социально-экономического развития страны. В статье анализируются роль и место миграции в послевоенном развитии Итальянской Республики, в частности, в региональных экономических процессах, а также влияние двусторонних договоров по миграции рабочей силы на социально-экономическое развитие страны в контексте ее интеграции в европейское экономическое и политическое пространство.

Ключевые слова: Итальянская Республика, внутренняя миграция, внешняя миграция двусторонние миграционные соглашения, европейская интеграция.

Liliva Istratii. Italian After-War Migration in the Context of Socio-Economic Development of the Country. The article analyses role and place of migration in after-war development of the Italian Republic, especially in regional economic processes as well as impact of bilateral working force migration agreements on socio-economic development of the country in the context of its integration into European economic and political space.

Key words: Italian Republic, internal migration, external migration, bilateral migration agreements, European integration

Міграція є природним, хоча й складним процесом, який важко піддається методам прямого впливу, але вимагає постійної уваги з боку держави, але слід урахувати при розробці державою економічної, соціальної, демографічної, етнокультурної і зовнішньої політики. Значення міжнародних міграцій та необхідність їх регулювання в сучасному світі зростає в умовах побудови відкритого суспільства, поглиблення міжнародного співробітництва, оскільки рух населення, з одного боку, є індикатором економічного рівня та суспільних процесів, а з іншого – вагомим фактором їх розвитку. Міграція

²⁹ Речи Федерального президента Германии Романа Херцога / Посольство Федеративной Республики Германия в Москве. – М. : Посольство ФРГ в Москве, 1997. – 68 с.

© Лілія Істратій
(м. Чернівці)

відіграла надзвичайно важливу роль в соціально-економічному та політичному розвитку Італії, сприяючи реальному об'єднанню країни, а також її інтеграції в європейське співтовариство.

Дана проблема широко досліджена італійськими науковцями. Серед них варто виділити роботу А. Готгарді та Ф.В. Ленцо¹, де розглянуті причини міграції в напрямку Південь-Північ в післявоєнний період. Міграційні аспекти економічного прориву, або «економічного дива» досліджував С. Амбросетті², який вивчав ефективність «Плану Вавоні» та його значенні в економічному розвитку Італії в післявоєнний період. Італійська еміграція до Бельгії висвітлена в роботах Ф. Кумолі³, яка вивчала принципи відбору кандидатів та умови проживання трудових мігрантів. Також проблеми умов праці італійських шахтарів в Бельгії висвітлені в роботі Ж. Тасселло⁴. Особливої уваги заслуговують міжнародно-правові аспекти трудової міграції до Федеративної Республіки Німеччини, які висвітлені в роботах Дж. Клеїн⁵ та Г. Пронтера⁶.

Незважаючи на охоплення широкого кола проблем, пов'язаних з міграцією, дослідники недостатньо глибоко висвітлюють вказані процеси крізь призму їх впливу на суспільно-політичне життя Італії. Тому метою даного дослідження є аналіз причин виникнення внутрішньої та зовнішньої еміграції у зазначений період, зокрема, міграційний рух в Італії в післявоєнний період в напрямку Південь-Північ, а також міграція до північної Європи в рамках Європейського Економічного Співтовариства у контексті суспільно-політичних процесів. Розглянемо також вплив міжрегіональної та міждержавної міграції після Другої світової війни в Італії та її економічно-соціального розвитку, а також роль Італії на європейській політичній арені.

Післявоєнний період був вирішальним для відновлення економіки і соціально-політичної стабільності в країні. Перетворення Італії з країни сільськогосподарства на промислово-індустріальну було не тільки значною подією, але мало вирішальну роль у зміні соціальної географії країни. У цьому контексті географічна мобільність італійців, що часто розглядається як економічна, пов'язувалася з динамікою традиційного суперництва між Північчю і Півднем.

Рух внутрішньої міграції в період між Другою світовою війною кінця шістдесятих років відзначи-

вся переміщенням населення з Півдня Італії в промислові міста Північно-Західного регіону, що з одного боку призвело до поглинання надлишків робочої сили та розвитку індустріального комплексу, а з іншого – підняло попит на робочу силу в південному регіоні.

Територіальна мобільність італійців була досить високою ще до Другої світової війни, незважаючи на обмежувальні дії тодішньої влади, жорсткої політики у сфері внутрішньої та міжнародної міграції. Тим не менше, в післявоєнні роки, територіальна мобільність змінювалась в залежності від виробничих структур, в результаті яких можна чітко визначити основні напрями внутрішніх міграційних потоків. На думку італійського дослідника А. Готтарді, основною причиною посилення міграції було зубожіння населення, проживання в дискомфортних умовах, зарплати працівників у багатьох випадках було недостатньою навіть для покупки товарів першої необхідності. Ще однією серйозною проблемою була неписьменність близько 1/5 частини населення⁷.

Як відомо, наприкінці Другої світової війни з метою відбудови економіки та її наступного зростання Сполучені Штати Америки запропонували план-допомогу, який отримав назву «План Маршалла» і став головним інструментом економічного та політичного впливу США в Європі. У рамках виділеної американської допомоги у 1950 р. було створено фонд, більш відомий як Каса Півдня (Cassa per il Mezzogiorno), з десятирічною програмою інвестицій понад 1200 млрд. лір у сферах меліорації, будівництві водопроводів, автомобільних і залізних доріг та розвитку інфраструктури у південній Італії. Згідно з домінуючою в ті роки економічною теорією, модернізація інфраструктури була насправді необхідною передумовою для подальшого промислового розвитку. Одним із найважливіших чинників економічного підйому у південних регіонах розглядалася міграція. На початку 1955 р. уряд представив план Еціо Ваноні, згідно з яким протягом наступного десятиліття очікувалася внутрішня міграція 800 тис. робітників з метою забезпечення економічного зростання і збалансування серйозного розриву між Північчю і Півднем⁸.

Незважаючи на помітні результати у зростанні економічного потенціалу південного регіону Італії, все ж не вдалося подолати суттєві економічні диспропорції у розвитку країни. Основною причиною було нерівномірне виділення та освоєння коштів. Зокрема, індустріальний розвиток півдня обмежувався великими приморськими містами (Барі, Бріндізі, Кальярі, Салерно, Таранто), а внутрішні райони залишалися у стані економічної стагнації. Відсутність належного фінансування сільського господарства призводила до зростання надлишку робочих рук у сільській місцевості та переміщення сільського населення у міста. Більше того, переважаю-

ча частко населення Півдня попрямувало до «промислового трикутника» на півночі країни, або ж за кордон, зокрема до Швейцарії, Федеративної Німеччини та Бельгії, Франції, Аргентини. Пік еміграційного руху перепадає на 1955-1963 роки, коли мільйони італійців залишили країну. Здебільшого емігрували молоді люди, що призвело до зростання частки літніх людей у сільськогосподарському виробництві⁹.

Передумови процесу масової міграції було закладено відразу ж по закінченні Другої світової війни. Зростання чисельності вільних робочих рук у сільській місцевості півдня країни загрожувало підвищенням рівня соціально-політичної нестабільності і могло нівелювати повоєнні економічні досягнення Італійської держави. Тому в якості варіанта вирішення даної проблеми урядом А. да Гаспері було обрано шлях організованої міграції італійських громадян до країн-членів ОЕСЕ (Організації європейського економічного співтовариства) в обмін на отримання певних преференцій у взаємній торгівлі. На думку прем'єр-міністра, з одного боку іммігранти допоможуть зцілити державний бюджет, а з іншого, еміграція ослабить соціальні контрасти та посилить внутрішню політичну консолідацію¹⁰.

Починаючи з 1946 р., італійський уряд уклав низку договорів з європейськими країнами щодо працевлаштування італійських робітників, перетворивши країну на «експортера» робочої сили. Міграційні потоки були спрямовані в основному в країни Центральної і Північної Європи – Франції, Бельгії, Швейцарії, Великобританії та Західної Німеччини – країни які потребують дешевої робочої сили для виконання некваліфікованої роботи. У 1946 р. з 30 тис. італійських іммігрантів, що прибули до Франції, лише кілька тисяч знаходилися на законних підставах. Таким чином, близько 80% іммігрантів були нелегальними, а саме не мали трудового договору, та приїхали до країни в якості «туристів». У середньому, через Альпи до Франції щоденно переходило до 300 чоловік, а подекуди число нелегальних іммігрантів сягало 500 осіб. Найбільша кількість італійських іммігрантів у Франції осіла в Марселі, та Леоні¹¹. Загалом, близько двох третин іммігрантів були вихідцями з півдня Італії.

Післявоєнні роки були одними з найважчих періодів для італійської еміграції, оскільки щоб використати обмежені можливості працевлаштування доступні за кордоном, часто доводилося пристосовуватися до поганих умов життя і роботи. Це стосувалось головним чином тимчасової еміграції, що базувалася на жорстких законодавчих обмеженнях, які зробили мобільність людей більш контрольованою, а їх перебування за кордоном все більше і більше нестійким.

Окремої уваги заслуговує еміграція до Бельгії як одного з найперспективніших європейських ринків праці для роботи на вугільних шахтах. Ця країна була, по суті, одним з гірничодобувних регіонів у Франції як основного постачальника вугілля до Європи. Перші групи італійських шахтарів приїхали сюди в червні і вересні 1946 р. Договір про еміграцію та угода між двома країнами був тоді єдиним юридичним документом, нарівні з підписаною угодою з Францією. У ті роки дефіциту і квот міжнародних джерел енергії, бельгійське вугілля мало провідне значення для відновлення Європи. Відповідно до договору, еміграція забезпечила країні певну кількість вугілля за кожного шахтаря, відправленого до Бельгії. Бельгійський уряд дотримувався досить жорсткої міграційної політики: передбачалися короткострокові трудові контракти, крім того у випадку зростання загрози з боку гастарбайтерів місцевому ринку праці імміграція призупиняється. Відповідно до угоди від 20 червня 1946 р. італійський уряд зобов'язався посилати 50 тис. шахтарів в обмін на право придбання від 2-х до 3-х млн. тон вугілля в рік з Бельгії¹². В 1947 р. італійським урядом була підписана друга угода, яка забезпечила значний приплив робочої сили¹³.

Окремої уваги заслуговує механізм та практика вербування італійських робітників до Бельгії. Пошуком потенційних мігрантів займалися окремі муніципалітети в обов'язки яких входили вивчення кандидатів віком 18-40 років (переважно серед зареєстрованих безробітних). Відібрані кандидати проходили ретельне медичне обстеження. Потенційні емігранти відправлялись до канцелярії провінції для подальших досліджень, які підтверджували придатність кандидата. Робітники, чия кандидатура була підтверджена, відправлялись в Еміграційний Центр Бельгії в Мілані, що був розташований в підвальному приміщенні центрального залізничного вокзалу, де здійснювалась перехресна перевірка бельгійськими спецслужбами. Жорсткий відбір працівників був необхідний для того, щоб останні були «технічно грамотними» і фізично підготовленими для виконання даного типу роботи до яких вони були призначені (робота в шахтах).

На жаль, в угоді не йшлося про умови проживання італійських робітників, тому п'ятдесят тисяч італійців та їх сім'ї були розміщені в халупах з толю, побудованими німцями для радянських військовополонених під час війни, або збудованих з гофрованого картону, який був привезений американцями для зберігання боєприпасів¹⁴.

Згідно з даних Італійського інституту зовнішньої зайнятості та Бельгійської федерації вугілля (Fédéchar), в період з 1946-1956 рр. через пункти вербування до Бельгії іммігрувало понад 140 тис. чоловік.

Міграційні потоки італійців до Бельгії 1946-1956 рр.¹⁵:

Рік	Чоловіки	Жінки	Діти
1946	21.322	375	784
1947	20.898	1.230	2.401
1948	38.647	2.345	3.897
1949	865	1.708	2.159
1950	-	1.498	1.981
1951	27.450	2.143	3.181
1952	3.079	1.937	3.223
1953	13.634	3.158	5.255
1954	-	857	1.585
1955	12.271	557	1.292
1956	1.934	1.455	3.303
Всього	140.100	17.263	29.065

Наступним важливим пунктом італійської міграції стала Федеративна Республіка Німеччини, де, з одного боку, відчувалася серйозна нестача робочої сили, а з іншого – уряд намагалася працевлаштувати велику кількість біженців і переміщених осіб. Тому не дивно, що навіть на початку 1954 р., німецькі профспілки виступили проти переговорів з Італією щодо появи італійських працівників у Федеративній Республіці Німеччина, звертаючи увагу на високий рівень безробіття в сільському господарстві. Проте при оцінці доцільності допуску мігрантів переважили економічні розрахунки, зважаючи на те, що Італія була найбільшим імпортером німецького вугілля і потенційно значним споживачем продукції машинобудування та хімічної промисловості. Тому на початку 1955 р., Федеративна Республіка Німеччина запропонувала Італії угоду на набір і розміщення італійських робітників, що передбачала набуття чинності лише у випадку суттєвого зниження рівня безробіття в Німеччині.

У вересні 1955 р. рівень безробіття в ФРН знизився до 2,7%, що дозволило Міністерству праці Федеративної Республіки у листопаді оголосила про потребу в додатковій робочій силі чисельністю 800 тис. осіб на наступний 1956 рік. Це, зрештою, сприяло підписанню німецько-італійської угоди в Римі 20 грудня 1955 р., відповідно до якої Федеративна Республіка Німеччини зобов'язалась виплачувати соціальну допомогу сім'ям, які залишились в Італії.

Згідно з документом, потребу в робочій силі та відповідні квоти визначалися урядом Федеративної Республіки Німеччини. Відповідальними за набір та працевлаштування італійців з німецького боку було призначено Федеральне управління по роботі і страхуванню по безробіттю (Bundesanstalt für Arbeitsvermittlung und Arbeitslosenversicherung), а зі сторони Італійської Республіки – Міністерство праці та соціального прогнозування. Федеративним Управлінням була створена комісія, яка працювала в Італії завдяки співпраці з Міністерством праці, яка надала приміщення та гарантовану допомогу через свої відділення в провінціях. Робота даної комісії полягала у зборі заявок німецьких працевлаштувачів та наступній їх передачі італійському Мініс-

терству праці. В 1956 р. німецька комісія відкрила Еміграційний Центр у Вероні, якій спеціалізувався на відборі сезонних робітників для сільськогосподарського сектору, будівництва, машинобудування.

У процесі відбору кандидати повинні були надати свідоцтво про гарну поведінку, виданих мерами міст походження. Крім того, професійна експертиза визначала перевірку загального рівня освіти, отриманої кандидатом (у разі відсутності письмових документів, необхідних для доказу обчислювальної потужності). Медичне обстеження було призначене для з'ясування загального стану здоров'я і фізичної підготовленості кандидата для можливості здійснення важкої фізичної роботи в Західній Німеччині. Комісія виключала з набору людей з «хворобами і недоліками, які можуть обмежити або скасувати придатності до роботи», або що може «зашкودити життю інших людей», або, знову ж таки, які могли б «вимагати постійної медичної допомоги». До них відносилися: туберкульоз легень, інфекційні захворювання або інфекційні паразитарні захворювання, розладів травної системи здатної до загострення у зв'язку зі зміною харчування. Відбору також не підлягали особи зі значним зниження функції органів зору та слуху, карієсом і пародонтитом, які потребували медичної допомоги або іншої стоматологічної хвороби. Після закінчення відбору, кандидати могли підписати трудовий договір, з якими відправлялись до роботодавців, та отримували таку ж платню як і німецькі робітники аналогічної кваліфікації.

Слід зазначити, що на території Італії діяло декілька Еміграційних Центрів, що були розташовані в таких містах як Мілан, Генуя, Неаполь, Мессіна. Після Другої світової війни існувало два види комітетів по відборі робітників: постійний та мобільний. Серед постійних комітетів слід відзначити роботу комітетів Бельгії, Франції, Великобританії, Федеративної Республіки Німеччини. До мобільних можна віднести комітети які представляли інтереси Нідерландів, Швеції, Бразилії, Південної Африки, Чилі, Колумбії, Австралії та Родезії. Робота Еміграційного Центру в Мілані була спрямована переважно на співпрацю з європейськими країнами і в меншій мірі з іншими країнами. У весняні та осінні періоди, тобто коли виникала потреба в сезонних робітниках, до центру прибувало близько 2000 чоловік щодня.

З набуттям чинності положення про вільне пересування працівників у Європейському Економічному Співтоваристві був змінений характер міграції. Римський Договір скасував між державами-членами перешкоду на шляху вільного пересування людей, послуг і капіталу¹⁶.

Таким чином, в період між 1951-1971 рр. більш ніж 9 млн. італійців змінило офіційне місце проживання як всередині країни, переміщуючись з Півдня

до промислового трикутника на Півночі, так і назовні до країн Європейського Співтовариства.

Міграція мала значення не лише для економічного вирівнювання регіонів Італії, але й як чинники загального економічного розвитку країни з наступним виходом на провідні позиції в рамках ЄЕС та Євросоюзу. Так, потреби підвищення освітнього та професійного рівня робітників, що направлялися за кордон примусили провести ряд соціально-економічних реформ в країні. Зокрема, вході здійснення освітньої реформи було введено обов'язкове шкільне навчання дітей до 14 років (раніше до 11 років). Було проведена націоналізація підприємств з виробництва електроенергії, зумовлена залежністю від імпорту бельгійського вугілля. В ході медичної реформи відбулася перебудова та осучаснення галузі (реформування лікарень, введення систематичної диспансеризації та страхової медицини). Відбулася й певна модернізація аграрного виробництва та побуту сільського населення особливо на півдні країни. Також поліпшилося транспортне сполучення за рахунок розбудови інфраструктури. Загалом можна стверджувати, що міграція стала невід'ємною частиною сучасної Італії. Саме вона дала поштовх економічному розвитку країни, а також дозволила їй закріпитись на міжнародній політичній арені. Досвід країни «експортера» робочої сили обумовило в подальшому ставлення італійців до іммігрантів.

¹ Gottardi A., Lenzo F., Witschi K. Le migrazioni Sud-Nord Italia dal dopoguerra ad oggi: un caso FIAT [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cpc-chiasso.ch/attivita/doc/Migrazioni%20SUD-NORD%20in%20Italia%20nel%20dopoguerra.pdf>.

² Ambrosetti C. Ezio Vanoni e la riforma tributaria in Italia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www-3.unipv.it/websep/wp/325.pdf>.

³ Cumoli F. Dai campi al sottosuolo. Reclutamento e strategie di adattamento al lavoro dei minatori italiani in Belgio [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.storicamente.org/07_dossier/emigrazione-italiana-in-belgio.htm.

⁴ Tassello G. Il Belgio degli italiani [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.chiesacattolica.it/documenti/2006/11/00012208_il_belgio_degli_italiani_g_tassello.html.

⁵ Klein J. Emigrazione e identità culturale: Indagine tra emigranti italiani di prima generazione a Würzburg [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zfs.uni-wuerzburg.de/fileadmin/42020100/Wir_ueber_uns/Unterrichtsprojekte/Migranti_italiani_a_Wuertzburg/Julia_Klein.pdf.

⁶ Prontera G. L'emigrazione italiana verso la Repubblica federale tedesca L'accordo bilaterale del 1955, la ricezione sulla stampa, il ruolo dei Centri di emigrazione di Milano e Verona [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: http://www.storicamente.org/07_dossier/migrazioni-prontera_print.htm.

⁷ Gottardi A., Lenzo F., Witschi K. Le migrazioni Sud-Nord Italia dal dopoguerra ad oggi: un caso FIAT [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cpc-chiasso.ch/attivita/doc/Migrazioni%20SUD-NORD%20in%20Italia%20nel%20dopoguerra.pdf>.

⁸ Il miracolo economico italiano. La politica di sviluppo del Mezzogiorno e quella agraria [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ilmiracoloeconomicoitaliano.blogspot.com/2010/11/la-politica-di-sviluppo-del-mezzogiorno.html>; Ambrosetti C. Ezio Vanoni e la riforma tributaria in Italia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www-3.unipv.it/websiep/wp/325.pdf>.

⁹ Klein J. Emigrazione e identità culturale: Indagine tra emigranti italiani di prima generazione a Würzburg [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.zfs.uni-wuerzburg.de/fileadmin/42020100/Wir_ueber_uns/Unterrichtsprojekte/Migranti_italiani_a_Wuerzburg/Julia_Klein.pdf.

¹⁰ Prontera G. L'emigrazione italiana verso la Repubblica federale tedesca L'accordo bilaterale del 1955, la ricezione sulla stampa, il ruolo dei Centri di emigrazione di Milano e Verona [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.storicamente.org/07_dossier/migrazioni-prontera_print.htm.

¹¹ Perché negli anni 50 – 60 – 70 molti italiani cercavano di passare clandestinamente il confine con la Francia? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://it.answers.yahoo.com/question/index?qid=20090813065427AAblWf7>

¹² Ganci E. Sguardo sull'emigrazione Italiana in Belgio [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rifondazione.be/aurora/num34/A3421.pdf>.

¹³ Cumoli F. Dai campi al sottosuolo. Reclutamento e strategie di adattamento al lavoro dei minatori italiani in Belgio [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.storicamente.org/07_dossier/emigrazione-italiana-in-belgio.htm.

¹⁴ Ganci E. Sguardo sull'emigrazione Italiana in Belgio [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rifondazione.be/aurora/num34/A3421.pdf>.

¹⁵ Flussi dell'immigrazione italiana in Belgio attraverso il canale di reclutamento della Fédéchar, 1946-1956 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.storicamente.org/07_dossier/emigrazione-italiana-in-belgio_link5.htm.

¹⁶ Договір про заснування Європейського Співтовариства 1956 р. [Електронний ресурс] офіційний портал Міністерства юстиції України Науково-дослідний центр судової експертизи з питань інтелектуальної власності. – Режим доступу: <http://www.intelect.org.ua/index.php?id=74>.

УДК: 327.01:141.72

© *Ірина Климчук*
(м. Львів)

ФЕМІНІСТСЬКА МЕТОДОЛОГІЯ В ТЕОРІЇ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Досліджено особливості феміністської методології в сучасній теорії міжнародних відносин; проаналізовано чотири методологічні принципи феміністичного дослідження за Дж. Е. Тікнер.

Ключові слова: феміністська методологія, гендерний підхід, методологічні принципи, феміністські методи дослідження, рефлексивність.

Ірина Климчук. Феминистская методология в теории международных отношений. Исследовано особенности феминистской методологии в современной теории международных отношений; проанализировано четыре методологических принципа феминистского исследования за Дж. Е. Тикнер.

Ключевые слова: феминистская методология, гендерный подход, методологические принципы, феминистские методы исследования, рефлексивность.

Irina Klymchuk. Feminist Methodology in International Relations Theory. In this article we studied the peculiarities of feminist methodology in international relations theory; analyzed four methodological principles of feminist research according to J. A. Tickner.

Key words: feminist methodology, gender approach, methodological principles, feminist research methods, reflexivity.

Наприкінці 1980-х початку 1990-х років феміністські вчені успішно проклали шлях гендерному підходу як категорії аналізу у дослідженні теорії міжнародних відносин, яку розглядали як «гендерно-нейтральну» та «теоретично-абстрактну». Запровадження нового підходу було спричинене бурхливим розвитком жіночого руху, зростанням транснаціональної феміністичної мережі та необхідністю подолання проблем статевої нерівності. Суть гендерного аналізу щодо ключових питань теорії міжнародних відносин базувалася не лише на жіночому досвіді та знанні, а також на прагненні до перебудови основних парадигм дисципліни з жіночої перспективи. Незважаючи на певні здобутки і визнання, формування та розвиток феміністського напрямку в теорії міжнародних відносин були досить складними. У так званій «державо-центричній дисципліні», що характеризувалася браком самокритики, найбільшими викликами були розвиток феміністської методології та здійснення досліджень у цьому напрямі. Відколи, усі прокладні відносини стали важливими для